

לפני 25 שנה

גילוי, "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, פירסם כתבה נרחבת, תחת הכותרת, "אל הירדן?" שבמהלכה ניסה לערוך את מאזן המילחמה בעתיד, בין ישראל לשכנותיה. המדור, "מישפט" הקריש סיקור נרחב לעדותו של איש-המים תורין יואל ברנר, כמישפט קסטר-גרינוולד.

עורך מדור התרבות של "העולם הזה" הקריש כתבה מצוי למת, תחת הכותרת, "ציונותומומיה" לדיוקנו של איש הציוני בטרון לשעבר, הפנטומימי שי אופיר, ששב משלוש שנות לימוד באירופה. תחת הכותרת, "מדוע הושקעה פרשת רחובות" הביא הכתב כרוך נאדל מסיפורי השחיתות של עיריית רחובות. שלא "העולם הזה" לפסטיבל הסרטים בקאן, מיכאל אלמוז, סקר את

הסרטים שתיתרו כפסטיבל רבי-המתיימן. מדור הספורט תיאר את ניצחון ניבחרת הכדורסל המשותפת של "הפועל", "מכבי" על ניבחרת הצבא הצרפתי שביקרה בארץ. כשער הגילוי: פנטומימי שי (שיקה) אופיר ולידו התגלית החדשה, שעלתה חיש מהר לגדולה מעל עמודי "העולם הזה": זיוה שפיר, שהפכה לאחר מכן זיוה רודן.

ראשית הקארירה של אנדהם עופר ואשר ידלן * תוכנית

שלום" לפני 25 שנה * הולדת ה"צ'ק הדחוי"

הנים

האויב השני

שלוליות הדם התייבשו במעלה-העקבים. הקומץ הניבחר של תושבי הנגב, במשקיו המבודדים, התכונן לשוב אל מסלול החיים הרגיל. אולם לפתע, בלי כל הודעה מוקדמת, באותה פתאומיות כמו האויב הראשון, הופיע בדרכי הנגב אויב שני, הציף את הוואדיות שלו בזרם אדיר (ראה: תמונה). היה זה שבר הענן שכיסה את כל הארץ, שאיש לא התכונן לו עוד, והחזיר לאיפיקי הנגב את אימתם התנכית. הגשם לא הביא ברכה לאיש. אולם הוא מילא חפקיד חשוב: הוא הזכיר לאזרחי המדינה כי עוד ניצב לפניהם אויב כביר, נוסף על האויב על הגבול — אויב שגם אותו אפשר להפוך לידיד. רבבות מטרים מעוקבים של מים טובים אברו למדינה בזרם הרסני. לו נעצרו ונאגרו, היו מס' פיקים כדי לשנות את פני הנגב. היה זה סמל שקרא למיבצע.

מיפלות

מסכה נגדית

בין היורדים בשבוע שעבר אל ה"רבי" היושב בצהרי-בוקר, היתה גם חבורה מראשי צעירי מפא"י, שחוללו שעורריה בסניף הלא-אביבי של מיפלתם לאחר שהצליחו לאסוף רוב קולות מכרע למען אברתם עופר, מועמדם בבחירות למזכירות המיפלה. סיבת הבירום: הצעירים, שנת קלו בהתנגדותם החריפה של אנשי מפא"י הוותיקים, בתוכם מרדכי נמיר וזלמן ("זיאמה") ארן, גמרו אומר לרכוש גם את תמיכתו של דויד בן-גוריון.

בן-גוריון, התכסיסן העילאי בענייני מיפלה, שוחח ארוכות עם הצעירים. רמז להם, כדרכו מאז במיקרים כאלה, שאין בדעתו להצטרף הבירום נגד מרכז מפא"י, כל עוד לא יצליחו הם לרכוש לעצמם מעמד יציב במיפלה. הוא לא הסתיר את השקפתו הנושנה, כי המיפלה אינה אלא מכשיר לאיסוף קולות בשעת בחירות, כדי להבטיח שילטון בממשלה.

הפתעה כללית. אולם באותה שעה, עת יסבו צעירי המיפלה אצל המנהיג, הנחית מנגנון המיפלה על ראשם מכה נגדית מתוחכמת, שנועדה לסתום את פיו תיהם: אחד מעובדי מנגנון מפא"י בתל-אביב מסר לעיתונות רשימה שהיתה עתידה להתפרסם למחרת היום. היתה זאת רשימת 20 החברים שניבחרו, כביכול, למזכירות מפא"י בישיבת מרכז המיפלה. בין הניבחרים היו גם שניים מן הצעירים: שלמה הילל ואשר ידלן.*

פירסום הרשימה עורר הפתעה כללית. אולם יותר מכל הפתיע את הניבחרים. אחד מהם, אשר ידלן, יליד ראשון-לציון וחבר קבוצת חמדיה בעמק בית-שאן, שחזר באחרונה מהשתלמות בארצות-הברית, אמר בחיוך: "כאשר קמתי ביום ששי ללכת

לעבודה, קראתי בעיתון שניבחרתי אתמול למזכירות מפא"י. היתה אתמול בשדה בוקר, ושם בוודאי לא נערכו הבחירות."

במרחב

השלום יתכן

כל מי שביקר החדש במרחב ובבירותיו היה משוכנע שסיכויי השלום בין ישראל לארצות-ערב ירדו כימעט עד לאפס, וכי התחדשות המילחמה — בעתיד הקרוב או הרחוק יותר — היא כימעט בלתי נימנעת.

אולם נימצאו גם יוצאים מכלל זה. אחד מהם היה הארי אלס, כתב הכריש-צ'אן טאיינס מוניטור, אחד העיתונים השמרניים הרציניים והמצוטטים ביותר בארצות-הברית. הוא עבר על פני בירות המרחב, ניפגש עם מנהיגים ערביים, והגיע למסקנה שהשלום בין ישראל לבין ארצות-ערב ייתכן וייתכן.

המשקיף הזהיר מגלה כי בהלך המד שבח הערבי הולך ומתחולל שינוי הדרגתי, כתב אלס בעיתונו. "עתה כבר ברור לערבים שישאר תחזיק מעמד, ושהמצב בינה לבין ארצות-ערב לא ישתנה בעתיד הקרוב."

"עד כה לא מצא שינוי זה את דרכו אל דפי העיתונות הערבית, או אל פיותיהם של נציגי ארצות-ערב באו"ם; אולם פה ושם עורכים מנהיגים ערביים שיחות פרי טיות עם דיפלומטים של ארצות מעוגינות, דנים על מיסגרת מתקבלת על הדעת לפשרה ישראלית-ערבית בעתיד."

תנאי הערבים. לדברי אלס, הכירו מרבית מנהיגי ארצות-ערב בעובדה שרק אחוז קטן מ-872 אלף הפליטים הערביים יחזרו לישראל, אם כי אין הם מוכנים להודות בכך בפומבי, לקומם נגדם את מיפלות האופוזיציה בארצותיהם.

על כן מכילה מיסגרת ההצעות הערביות הבלתי-רשמיות לפשרה עם ישראל את התנאים הבאים:

- החזרת מיספר סימלי של פליטים ערביים (100 אלף) לישראל. הערבים רר"אם בתנאי זה ויתור גדול מצידם, טוענים שאם לא תסכים ישראל להחזרת הפליטים, תהיה היא היחידה שתרוויח מן השלום.
- תשלום פיצויים לפליטים שישארו בארצות-ערב. סכום-הפיצויים ייקבע על-ידי ועדה מיוחדת שתמונה על-ידי או"ם, וישולם מייד על-ידי ארצות-הברית, ויפגע לה על-ידי ישראל בתשלומים לשיעורין.
- הפיכת חיפה לגמל חופשי בשביל הסחר הירדני, תוך מתן גישה, באמצעות כביש או מסילת-ברזל מיוחדים, שיעברו לרוחבה של ישראל. ירדן עומדת על כך בתוקף, היות היבוא והייצוא דרך גמל ביירות בלבנון עולה לה בהון, שעה שנמל עקבה אינו יכול לשרת אוניות גדולות.
- הקצבת פרוזדור בנגב הדרומי בין רצועת עזה לשטח הירדני. תנאי זה הוצג על-ידי המצרים, השואפים ליצור רצף יבשתי עם ירדן.
- ויתור ישראלי על מובלעת הר הצור פים, כולל בנייני האוניברסיטה ובית החולים הדסה הריקים, תמורתם תקבל ישראל את מובלעת ארמון הנציב העליון, המוחזקת כיום בידי האו"ם.

● מתן ערבות על-ידי האו"ם, ובעיקר ארצות-הברית, אנגליה וצרפת לקיום תנאי אים אלה במלואם.

ובאשר לבעיית ירושלים, הוסיף אלס במאמרו, "עדיין לא גיבשו הערבים כל הצעות ברורות; אבל משקיפים ניטראליים סבורים שהם יסכימו לתוכנית, אשר לפיה תישאר העיר העתיקה תחת פיקוח ערבי והעיר החדשה תחת פיקוח ישראלי, בה בשעה שהעיר בכללה תהיה נתונה לפיקוח האו"ם, המעבר בין שני חלקיה יהיה חופשי."

הגורם המפשר. כתב הכריש-צ'אן טאיינס מוניטור ציין במאמרו, כי הן מב"שלות ארצות-ערב והן ממשלת-ישראל נתונות לחץ פנימי חזק, שעלול להביאן בסופו של דבר לידי פשרה: אנשי המיסחר הערביים שואפים לחידוש יחסי המיסחר עם ישראל; המצרים שואפים לייצוב גבולם הצפוני; כל מדינות ערב חוששות, שאם ימשך המצב הקיים, תוסל עליהן האחריות



אשר במים

בימים יבשים, זוהי הצמלבות של שני ואדיות קטנים. עם בוא השיטפון נגב נוצר נהר בו"ים, נהר רחב הזורם לעבר הים התיכון. השיטפון הציף את הכביש, עיכב את תנועת כלי הרכב עליו ורק כעבור שנתיים ירדו פני המים. צלם המערכת קלט את השיטפון בנגב, בעדשות מצלמתו.



"העולם הזה" 859
תאריך: 8.4.54

לפליטים, בעוד הישראלים שואפים לשפר את מצבם הכלכלי החמור, ומקווים לנהל משאומתן ניפרד עם כל מדינה ערבית, להשיג תנאי תשלום קלים מאלה שנימנו כאן.

"אולם, ציין הארי אלס בסיום מאמרו: "הערבים בפני עצמם חסרים את העוצמה ואת כוח השיכנוע, הדרושים כדי לכפות את תנאיהם על ישראל... המדינאים הערבים מאמינים שארצות-הברית הינה המעצמה היחידה המסוגלת להביא את שני הצדדים לידי פשרה, בהבטיחה להם סיוע צבאי וכלכלי, או באימיה עליהם לשלול סיוע זה. אבל עד כה לא מגלה ארצות-הברית כל נטייה ללכת בדרך זאת, ודוברים אמריקאים מציינים, כי מאמץ מעין זה עלול להעמיד בעיות לאין ספור בפני הסטייט דפרטמנט, העוסק כיום בבעיות קשות בחלקי-עולם אחרים."

כלכלה

כסף פרוטי

בתורשים האחרונים היה דומה כמיסחר והתעשייה של ישראל צפויים לפחות לשתוק חלקי: העלייה הגדולה בשער המטבע הזר וצימצום האשראי הרב בנקאי עד למינימום, לפי הוראות הממשלה, יצרו מחסור חמור בזומנים, ושללו כימעט כל אפשרות של ביצוע עסקאות בקנה מידה גדול.

אולם אנשי מיסחר ותעשייה, המטיבים למצוא מוצא מכל סכך, הצליחו למנוע את סכנת השיתוק; הם עשו כמעשי חבר ריהם בימי השילטון התורכי בארץ ובתקופת פת סיום המנדט הבריטי, הציפו את שוק הכספים בצ'קים בעלי תאריכים מאוחרים (חצי שנה ומעלה), שעברו מיד ליד ממש כמו שטרות כסף ממשלתיים.

בשבוע שעבר, כאשר הגיע זרם הצ'קים לממדים רציניים (20 מיליון ל"י) נתעורר מישרד-האוצר לפעולה נגד "הכסף הפרטי" זאסר על הבנקים לקבל צ'קים בעלי תאריך פרוץ מאוחר לגובינא והן כשטרות ביטחון לקבלת הלוואות. אולם הסחורים והתעשיינים מצאו עצה, המשיכו להחליף צ'קים גיב מעמד מאוחר בינם לבין עצמם, ולהגישם לבנקים רק במועד פרוצונם, והכריזו: "נפסיק להפיץ צ'קים רק כאשר ידפיס האוצר כסף חדש."

אנשים

● בת נולדה לנמרוד אשר, מי שהיה מפקד שביחת הימאים, הנחשב כיום כאחד מעמודי התווך של סיעת מושה סנה.

● מושה שמיר, שגם הוא זכה לתרומת מישפחתית, קיבל מודעת ברכה מקר ריית בשבועון משא, בה נאמר: "ברכות למהדרה השניה."

● כתוצאה מאימים בטלפון על מלכ"י אל גרינוולד, במהלכם איימו עליו להרגו, ביקש גרינוולד (72) בקשה מהיועץ המישי-פטי לממשלה, לתת לו רשיון לשאת אקדה.

● קונסול ישראל בלונדון, רחבעם עמיר, לשעבר מושלו הצבאי של הגליל המערבי, נאם באסיפה ציונית בלונדון, הוביע את דעתו השלילית על קונצרטם אנגלו-יהודיים, וטען כי "חסרים בהם שירים ישראליים..."